

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ
Дніпропетровський
національний університет
Геолого-географічний
факультет

МИНИСТЕРСТВО
ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
УКРАИНЫ
Днепропетровский
национальный университет
Геолого-географический
факультет

**ГЕОГРАФІЯ, ЕКОЛОГІЯ, ГЕОЛОГІЯ:
ПЕРШИЙ ДОСВІД НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 155-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ВИДАТНОГО ДОСЛІДНИКА ПРИДНІПРОВ'Я
В.О. ДОМГЕРА**

**ГЕОГРАФИЯ, ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ:
ПЕРВЫЙ ОПЫТ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ**

**МАТЕРИАЛЫ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
СТУДЕНТОВ И АСПИРАНТОВ,
ПОСВЯЩЕННОЙ 155-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ
ВЫДАЮЩЕГОСЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЯ ПРИДНЕПРОВЬЯ
В.А. ДОМГЕРА**

**20 – 21 квітня
апреля 2006**

УДК 91 (082) + 574 (082)

ББК 26.8 – я5 + 20.1 – я5

Г 35

Редакційна колегія:

проф. Л.І. Зеленська, проф. В.В. Богданович, проф. Барг І.М., доц. А.С. Горб,
доц. Н.М. Дук, доц. Л.В. Доценко, доц. Л.І. Довгаль, викл. О.Є. Афанасьєв

*Рекомендовано до друку вченою радою
геолого-географічного факультету Дніпропетровського національного університету
(протокол № 74 від 21 березня 2006)*

Укладач: О.Є. Афанасьєв

Географія, екологія, геологія: перший досвід наукових досліджень:

Г 35 Матеріали Міжнародної наукової конференції студентів і аспірантів, присвяченої 155-річчю видатного дослідника Придніпров'я В.О. Домгера / За ред. проф. Л.І. Зеленської. – Д.: Вид-во ДНУ, 2006. – Вип. 3. – 276 с.

География, экология, геология: первый опыт научных исследований:

Г 35 Материалы Международной научной конференции студентов и аспирантов, посвящённой 155-летию выдающегося исследователя Приднепровья В.А. Домгера / Под ред. проф. Л.И. Зеленской. – Д.: Изд-во ДНУ, 2006. – Вип. 3. – 276 с.

ISBN 966-8363-04-3

Збірник містить матеріали наукових досліджень, виголошених на Міжнародній науковій конференції студентів і аспірантів, що проведена на базі геолого-географічного факультету ДНУ в квітні 2006 р. Коло питань, висвітлених у публікаціях, стосується багатьох актуальних проблем фізичної та суспільної географії, екології та раціонального природокористування, геоморфології та інженерної геології, аспектів розвитку туристської діяльності тощо, здійснених молодими науковцями – студентами та аспірантами вищих навчальних закладів України та Російської Федерації. Матеріали доповідей і повідомлень видані в авторській редакції.

Авторы опубликованных материалов несут полную ответственность за достоверность и точность приведенных фактов, цитат, имен собственных, ссылок и прочих сведений.

ББК 26.8 – я5 + 20.1 – я5

ISBN 966-8363-04-3

© Афанасьєв О.Є., укладання, 2006

© Дніпропетровський національний університет

железа – 17,9 т; неорганическая пыль – 32,5 т; прочие – 4 т.

Анализ влияния рассматриваемого предприятия на состояние атмосферного воздуха позволяет утверждать о необходимости внедрения следующих мероприятий: 1) установить газоочистные установки; 2) провести реконструкцию аспирационных установок; 3) усовершенствовать технологию производства.

Данные мероприятия сократят выброс загрязняющих веществ в атмосферу, что позволит улучшить экологическую ситуацию в Днепропетровске и в близлежащих регионах.

Горшеніна Л. В.

Чернівецький нац. університет ім. Юрія Федьковича, каф. гідроскол., водопост. та водовідвед., асп.
Науковий керівник: доц. каф. гідроскол., водопост. та водовідвед., к. геогр. н. В. Г. Смирнова

ВПЛИВ АНТРОПОГЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВОДОЗБОРІ НА ЗМІНУ ВОДНОСТІ РІЧКИ ПРУТ

Дослідження коливань водності річок має велике наукове і практичне значення, оскільки дає змогу вирішувати ряд гідрологічних, гідроекологічних, економічних та інших проблем, пов'язаних, наприклад, з дефіцитом води в маловодні періоди, затопленням значних територій під час високих паводків, тощо. Вченими різноманітних спеціальностей: фізико-географами, гідрологами, метеорологами, екологами, лісниками виконувались дослідження коливань водності річок Українських Карпат та основних чинників, що ці коливання визначають. Основні дослідження пов'язані з вивченням змін клімату, загальної циркуляції атмосфери в регіоні. Менше уваги приділено дослідженню впливу антропогенних змін водності річок, пов'язаних з господарською діяльністю людини. Ці зміни є переважно регіональними, охоплюють великі території. Господарська діяльність людини стала важливим фактором формування річкового стоку.

Для західних регіонів України, території Українських Карпат, найважливішим фактором впливу на стік річок є вирубка лісів, розорювання водозборів та меліорація земель [1].

Проблема впливу лісу на гідрологічні процеси протягом багатьох років залишається однією з найскладніших, дискусійних. В наш час актуальність цієї проблеми отримує особливе значення. В Карпатах щорічно вирубуються сотні тисяч гектарів лісу [2]. Особливо велике значення в сфері екології мають гірські ліси Карпат. Зменшення лісистості території регіону, нераціональне розміщення лісів, погіршення їх якісного стану істотно відбилося на екологічній ситуації. Внаслідок цього суттєво змінилися природні екосистеми гір, почастишали шкідливі стихійні явища – повені, ерозія, утворення ярів, зсуви, селі. В басейнах великих річок зникають сотні малих річок та струмків, спостерігається перерозподіл річкового стоку в часі і просторі.

В даній статті на прикладі оцінки зміни водності ріки Прут та водності деяких малих річок в його басейні, виконана спроба виділити основні їх тенденції, встановити взаємозв'язок природних та антропогенних чинників цих коливань, показати неоднозначність змін водності для басейнів з різними розмірами. Для

аналізу використовувались опубліковані матеріали спостережень на гідрологічних станціях і постах Гідрометеослужби.

Коливання водності ріки Прут та її приток відбуваються під впливом комплексу природних та антропогенних факторів. Найважливішими природними факторами є кліматичні, орографічні та характер рослинного покриву. Основним антропогенним чинником є вирубування лісів та його наслідки. Розміри площ водозборів, які розглядалися, змінюються від 18,1 км² (р. Кам'янка – с. Дора) до 6890 км² (р. Прут – м. Чернівці).

Аналіз опублікованих результатів досліджень різних авторів показав наявність різних думок щодо переважаючих тенденцій зміни водності річок Українських Карпат і басейну Прута, зокрема [3]. Виконані в роботі дослідження показали, що зміни водності р. Прут відбуваються циклічно. Періоди максимальної та мінімальної водності мають тривалість біля 20–25 років. Характерним для кожного з виявлених циклів зміни водності є зміщення пікового значення від середини періоду. Тобто, підйом водності йде поступово, а спад – більш інтенсивно. За розглянутий період відбувається поступове зниження максимальних значень (піків) і майже незмінним залишаються мінімальні значення (спади) водності. З 1990 р. спостерігається поступовий підйом водності, хоча і дотепер значення середньорічної витрати води є нижчими за норму. Враховуючи виявлені тенденції в найближчі роки можна очікувати період зростання водності. Пік максимальної водності прогнозується в межах 2011–2015 рр. Відмічена стійка тенденція підвищення мінімальних значень витрати води: на 2000 р. величина перевищення складає біля 20 м³/с. Максимальні витрати води мають тенденцію до зниження. По нашим оцінкам, в найближчі роки слід очікувати невисокі максимуми водності і підвищені мінімуми. Виявити вплив антропогенного чинника на такі зміни водності не вдалось.

Для малих водозборів (р. Кам'янка) басейну Прута, розташованих в високогірних районах, в аналізі коливання водності вдалось виявити більш чіткі тенденції. Зокрема, стійке підвищення максимальних і зниження мінімальних витрат води в період 1946–1978 рр., що, на нашу думку, є результатом лісгосподарської діяльності на водозборі. Коливання водності р. Кам'янки не синхронне коливанням водності р. Прут.

Виконаний аналіз коливань водності річок басейну Прута показав, що помітний вплив вирубок лісу на режим стоку води відмічається тільки для малих водозборів, площею до 5 км². Для водозбірних басейнів з площею більше 300 км² вплив вирубок не виявляється, можливо за рахунок впливу інших факторів.

При проведенні гідрологічних, гідроекологічних досліджень на річках басейну Прута необхідно враховувати виявлені тенденції зміни водності.

Література:

1. Дубах А.Д. Лес как гидрологический фактор. – М.: Гослесбумиздат, 1951. – С. 160.
2. Кирилюк М.І. Водний баланс і якісний стан водних ресурсів Українських Карпат. – Чернівці.: Рута, 2001. – С. 247.
3. Козак И.И. Особенности антропогенного освоения горной части бассейна р. Прут (Украинские Карпаты // География и природные ресурсы. – 1989. – №1. – С. 35–40.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....	3
В.А. ДОМГЕР – ПЕРВООТКРЫВАТЕЛЬ МАРГАНЦЕВЫХ РУД.....	4
СЕКЦІЯ I.	
ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ, ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ТА ГІДРОГЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	
Буток С.О. ГЕОЛОГІЧНІ ВІДКРИТТЯ ВАЛЕРІАНА ДОМГЕРА: ДО 155-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ.....	6
Андріс Т.В. ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ВОДНИХ МАС ПІВДЕННОЇ ЧАСТИНИ БРАЗИЛЬСЬКОЇ УЛОГОВИНИ.....	9
Бондарь Ю.Н. ИНДИКАЦИОННЫЕ СВОЙСТВА ДРЕВОСТОЯ В ЛАНДШАФТАХ КРАЕВОЙ ЗОНЫ ВАЛДАЙСКОГО ОЛЕДЕНЕНИЯ.....	10
Возбранна О.М., Гулий Р.Г. МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ РЕЧОВИННОГО СКЛАДУ ОСАДОЧНИХ ПОРІД РАЙОНІВ УКРАЇНСЬКОГО ЩИТА ДЛЯ ЦІЛЕЙ ПАЛЕОГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ РЕКОНСТРУКЦІЙ.....	15
Голубиов О.Г. СЕЗОННІ УМОВИ ЛАТЕРАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ ЗАБРУДНЮВАЧІВ: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ.....	16
Горюнова Н.В. ВОДООБМЕН В ПРОЛИВЕ ФРАМА.....	17
Дилевская Е.С. МЕТОДЫ ИДЕНТИФИКАЦИИ РЕЧНЫХ СИСТЕМ НА ПРИМЕРЕ РЕКИ ДНЕСТР.....	19
Затолокина Н.М. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ В СТРУКТУРЕ ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ БЕЛГОРОДСКОГО РАЙОНА БЕЛГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ.....	22
Зінов'єва Г.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАМОРОЗКІВ НА ХАРКІВЩИНІ.....	25
Исаенко О.В. АНТРОПОГЕННЫЕ ФАКТОРЫ РЕНАТУРАЛИЗАЦИИ ЛАНДШАФТОВ.....	27
Кармазиенко С.П. НОВІ ДАНІ З ДОСЛІДЖЕННЯ МІКРОМОРФОЛОГІЇ ВЕРХНЬОПЛЕЙСТОЦЕНОВИХ ГРУНТІВ І ЛЕСІВ РАЙОНУ м. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА.....	28
Копя-Овдиенко Н.В. ВЛИЯНИЕ ВЫПАСА ОЛЕНЕЙ НА СОСТОЯНИЕ ПАСТБИЩ ПОБЕРЕЖЬЯ БАЙДАРАЦКОЙ ГУБЫ.....	32
Кузнецова Е.Ю. РЕЛЬЕФ И ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА.....	36
Литвинова И.С. ИССЛЕДОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ АТМОСФЕРНОГО ЭЛЕКТРИЧЕСТВА В ВЫСОКОГОРНЫХ УСЛОВИЯХ.....	39
Опарина Е.И. СОВРЕМЕННЫЕ ВЗГЛЯДЫ НА ГЛОБАЛЬНОЕ ИЗМЕНЕНИЕ КЛИМАТА.....	41
Осипенко О.О. РЕАКЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ЗМІНИ ПОГОДНО-КЛІМАТИЧНИХ УМОВ.....	43
Подорожко Н.О. ОЦІНКА СТРУКТУРИ ПРИРОДНОГО КАРКАСУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ОБЛАСТІ ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ЦЕНТРУ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА МІСТА КИЄВА).....	44
Поклонський О.О. ВОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ: ОБЛІК, ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ І ВИКОРИСТАННЯ.....	47
Рибчак Т.М. СТРУКТУРА ДЕННОЇ ПОВЕРХНІ: ПРОЯВИ РЕГУЛЯРНОСТІ.....	50
Руденко Р.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ВОДИ РІЧОК ЛІВОБЕРЕЖЖА СЕРЕДНЬОГО ДНІПРА.....	51
Самсонова С.Ю. РЕЛЬЕФ И ГОРОДСКОЕ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕ.....	53
Сафарьян О.Г. ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ НІКОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ.....	57
Сєнін К.В. ОЦІНКА ЛАВИНОНЕБЕЗПЕЧНИХ ТЕРИТОРІЙ БАСЕЙНУ СЕРЕДНЬОЇ ТЕЧІЇ РІЧКИ ЧОРНА ТИСА.....	58
Сліпченко М.М. РАЙОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ ЗА СТУПЕНЕМ ВПЛИВУ ТВЕРДИХ ГІДРОМЕТЕОРІВ.....	61

Сологуб Т.П. ПРИРОДНІ БАГАТСТВА ПРИОРИТЛА В КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ НАРОДНИХ НАЗВ РОСЛИН І ПРИРОДООХОРОННИХ ТРАДИЦІЙ.....	62
Солощенко О.С. ХІМІЧНИЙ СКЛАД РІЧКОВИХ ВОД БАСЕЙНУ СІВЕРСЬКОГО ДІНЦЯ (У МЕЖАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	64
Струтинська В.М. ГОЛОВНІ ВІДОМОСТІ ПО ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІЧНОГО ТА ЛЬОДОВОГО РЕЖИМІВ РІЧОК.....	66
Ткачев С.Л. ЛЕСНЫЕ РЕСУРСЫ КОРОЛЕВСТВА ТАИЛАНД.....	68
Цигика О.С. ГЕОГРАФІЧНИЙ РЕЖИМ ТА ДИНАМІКА ЗИМОВОГО СЕЗОНУ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ.....	70
Чечель С.О., Манюк В.В. ВИЯВЛЕННЯ ТА ОЦІНКА ПРИРОДНИХ ЯДЕР ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОМЕРЕЖІ В СЕРЕДНІЙ ТЕЧІЇ р. ВОВЧОЇ.....	71
Шавло А.М. ГЕОЛОГІЧНІ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	75
Юньфэй Цай ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОСМИЧЕСКИХ СНИМКОВ ДЛЯ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ РАЗМЕЩЕНИЯ ГАЗОВЫХ И НЕФТЯНЫХ МЕСТОРОЖДЕНИЙ ТИМАНО-ПЕЧОРСКОГО БАСЕЙНА.....	78
<i>СЕКЦІЯ 11.</i> <i>ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ.....</i>	80
Албатова М.А. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПІДПРИЄМСТВА ВАТ «ГЦЗ» НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ.....	80
Булавчик Н.Н. НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЗАГРЯЗНЕНИЯ АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА ПРЕДПРИЯТИЯМИ ТЯЖЕЛОГО МАШИНОСТРОЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ ОАО «ДНЕПРОПРЕСС»).....	81
Воронина Т.В. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЛИЯНИЯ ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ НА СОСТОЯНИЕ АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ РЕШЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ СЕВЕРНОГО ГОК).....	82
Гагиева Н.Е. ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ЗАГРЯЗНЕНИЯ АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА В РЕЗУЛЬТАТЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРИДНЕПРОВСКОГО РЕМОНТНО-МЕХАНИЧЕСКОГО ЗАВОДА.....	85
Горшеніна Л.В. ВПЛИВ АНТРОПОГЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВОДОЗБОРІ НА ЗМІНУ ВОДНОСТІ РІЧКИ ПРУТ.....	86
Грушка В.В. ОСНОВНЫЕ ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ СМОЛИНСКОЙ ШАХТЫ ВОСТГОКА.....	88
Довганенко Д.А. ПРОБЛЕМА ЗАБРУДНЕНОСТІ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД УКРАЇНИ.....	89
Доценко Л.В., Притискач Г.В. ШАХТА ЗАХІДНО-ДОНБАСЬКА ЯК ДЖЕРЕЛО ЗАБРУДНЕННЯ РІКИ САМАРИ.....	90
Дубранова М.І. ПРОБЛЕМА УТИЛІЗАЦІЇ ТВЕРДИХ ВІДХОДІВ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	91
Иткинова Э.З. РАЗРАБОТКА РЕКОМЕНДАЦИЙ ПО УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ СИСТЕМЫ МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА В г. ПЕРМИ.....	92
Караваева Н.В. СОВРЕМЕННАЯ ПРАКТИКА ОРГАНИЗАЦИИ МЕСТ ПОГРЕБЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ ПРОБЛЕМЫ ДЕФИЦИТА ЗЕМЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ.....	93
Кійко О.О. ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ МІСТА ХАРКОВА.....	95
Кирилюк О.В. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЮ АНТРОПОГЕННОГО ВТРУЧАННЯ У НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ.....	97
Кирилюк С.М. АЛГОРИТМ ОЦІНКИ ҐРУНТІВ ДЛЯ ЗВЕДЕННЯ САДІВ.....	100
Кыжинаева М.А. ХОЗЯЙСТВЕННЫЙ МЕХАНИЗМ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ СЯНОГОРСКОГО АЛЮМИНИЕВОГО ЗАВОДА.....	102
Литвинчук Т.В. ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ.....	105
Масалова И.В. ВТОРИЧНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТАЛЛОВ И СПЛАВОВ.....	107